

Wojciech J. CYNARSKI*
Marta NIEWCZAS**

Zawodnicy kadry Polski seniorów i ich recepcja *karate* według wywiadów bezpośrednich

Streszczenie

Wprowadzenie. Recepcja sztuki walki, w tym karate, przez osoby trenujące nie była wcześniej badana przez większą grupę badaczy. W ogóle nie było dotąd takich badań na reprezentacji narodowej Polskiego Związku Karate Tradycyjnego, wykorzystujących metodologię jakościową. HTSW (humanistyczna teoria sztuk walki) i antropologia sztuk walki tworzą ramy naukowe dla tego badania.

Problemy badawcze. Sformułowano następujący problem: na czym polega recepcja karate i stosunek do karate u członków polskiej kadry seniorów w karate, a zwłaszcza kadry trenerskiej? Następnie ustalono zestaw pięciu pytań badawczych:

- 1) Jakie są powody zainteresowania sztukami walki i karate, a także okoliczności rozpoczęcia regularnego treningu?
- 2) Jakie zmiany w karate i w twojej własnej osobowości są postrzegane w funkcji czasu?
- 3) W jaki sposób ludzie postrzegają filozofię, zasady i wartości karate?
- 4) Co dla respondentów jest najważniejszą wartością w życiu?
- 5) Jaki jest wpływ karate na młodych *karateka*?

Materiał i metoda. W pierwszej fazie badania wykorzystano analizę zawartości literatury i obszerną analizę dyskursu z interdyscyplinarną analizą porównawczą podjętą na ten temat, a także metodę dedukcyjną. Źródłem są tutaj publikacje tematyczne – literatura. Główną metodą badań empirycznych jest tu jakościowa analiza wypowiedzi członków polskiej kadry seniorów w „tradycyjnym karate”. Narzędziem był kwestionariusz wywiadu bezpośredniego pogłębionego Cynarskiego (2006). Ponadto wykorzystano kwestionariusz pomocniczy A. W czterech przypadkach (osoby posiadające stopień 3–4 dan) użyto metody sądów eksperckich / sędziów kompetentnych. Materiałem badań są wypowiedzi przedstawicieli reprezentacji narodowej Polskiego Związku Karate Tradycyjnego 2016, kategorii wiekowej seniorów (21+) w liczbie N = 20.

Wyniki i wnioski. Film sztuki walki, pewna moda, chęć uczenia się samoobrony, ciekawość karate, chęć poprawy sprawności były częstymi motywami podejmowania długoletnich studiów

* prof. dr hab., Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Wychowania Fizycznego; e-mail: cynarski@ur.edu.pl

** dr, Uniwersytet Rzeszowski, Wydział Wychowania Fizycznego

karate przez ekspertów. Wśród pozostałych respondentów najczęściej wymienianym powodem był przypadek. Dla fachowców fascynacja fizycznymi i technicznymi aspektami karate zanika z powodu pogłębienia motywacji, postrzegania aspektów duchowych, kulturowych i lepszego zrozumienia znaczenia sztuk walki. Inne „czarne pasy” widzą zmiany społecznego postrzegania karate, które stało się bardziej popularne, ale mniej tajemnicze. Wszyscy respondenci oceniają pozytywnie wpływ uprawiania karate na zmiany w sobie i w życiu. Respondenci podkreślają zasady etyczne i pozytywny wpływ edukacyjny karate. Dla wielu karate jest pasją, ale najważniejszą wartością w życiu jest – w większości przypadków – rodzina.

Słowa kluczowe: *Budo, karate*, motywwy, wartości, recepcja.

1. Wprowadzenie

1.1. Perspektywa teoretyczna

Podobnie jak w Polskim Związku Karate Tradycyjnego (PZKT) używamy tu nazwy „karate tradycyjne” w znaczeniu „karate ITKF” – organizacji pod nazwą International Traditional Karate Federation. Chodzi o odmianę organizacyjną stylu Shotokan, którą stworzył *sensei* Hidetaka Nishiyama (10 dan). Taka nazwa została przyjęta instytucjonalnie w Polsce (stąd nazwa związku). Nishiyama Hidetaka (1928–2008) był wybitnym i sławnym *karateka*, posiadaczem czarnych pasów także w *judo* i *kendo*. Był współzałożycielem JKA (Japan Karate Association), założycielem IAKF (International Amateur Karate Federation), która zmieniła nazwę na ITKF [20], [3], [26], [1].

W badaniach naukowych karate tradycyjne jest analizowane wieloaspektowo. Przykładowo, w ujęciu historycznym [13, 1], w aspekcie prawnym jego uprawiania [25], w wymiarze psychologicznym (profile osobowości) [23], [18], w ujęciu socjologicznym (kierunki instytucjonalizacji i ewolucji karate) [30], [9], [5], [6], etc. Z perspektywy nauk o sporcie i ujęć biotechnicznych badanych jest kilka zagadnień: motoryczne zdolności koordynacyjne karatek [22], biomechanika wybranych technik karate [31], specyfika oddechu i ćwiczenia oddechowe [16], etc.

Postawy i motywacje osób trenujących *karate* i inne sztuki walki są badane przez względnie nieliczną grupę badaczy [21], [2], [27], [19], [29], [32], [35], [28], [33]. Nie było dotąd takich badań obejmujących kadrę narodową *karate* Polskiego Związku Karate Tradycyjnego.

Występują związki pomiędzy uprawianiem *karate* a wyznawaną hierarchią wartości. Postrzeganie *karate* jest uwarunkowane kulturowo i powiązane ze stylem życia pasjonatów sztuk walki [8], [10]. Aksjologia *karate-do* (drogi karate) ma pewien wpływ na filozofię życia ludzi trenujących; zwłaszcza dotyczy to instruktorów [2], [7]. Jakhel i Pieter [14] dają najbardziej wiarygodny obraz zmian dominujących wśród osób studiujących *karate* oraz dominujących motywów owej praktyki. Jest to wynik 30-letniej obserwacji środowiska, aczkolwiek dotyczy głównie organizacji *karate* sportowego. Z drugiej strony funkcjonuje też

wiele szkół i organizacji, które zdecydowanie odrzucają rywalizację sportową [5], [6]. Badacze stwierdzają bardzo różne motywy uprawiania *karate* i pokrewnych sztuk walki: rekreacyjne, sportowe, towarzyskie oraz zdrowotne [15], [14], [34].

1.2. Ramy teoretyczne

Antropologia sztuk walki i HTSW (Humanistyczna Teoria Sztuk Walki) [2], [3], [4], [26] ustalają perspektywę teoretyczną dla inter- lub multidyscyplinarnych studiów nad *karate*. Powinniśmy dostrzegać ludzi uprawiających *karate* i *karate* w ujęciu holistycznym, w wymiarach biologii, teorii treningu i nauczania (techniczno-taktyczne aspekty walki), w aspektach społeczno-kulturowych, psychologicznych i innych. Motywacje osób trenujących *karate* możemy analizować z perspektywy psychologii sportu, a także ogólnej teorii sztuk walki i antropologii sztuk walki [11], [3], [35], [33].

Stan wiedzy (literatura przywołana w częściach 1.1 i 1.2) upoważnia do wnioskowania, że tak szeroko zakreślona perspektywa teoretyczna badań jest w przypadku *karate* uzasadniona. Otóż *karate* jest sztuką walki i systemem edukacyjnym, specyficznym fenomenem kulturowym, którego nie należy redukować do samego tylko sportu lub samej walki.

1.3. Metodologia

W pierwszej fazie badań zastosowano analizę treści literatury i szeroką analizę dyskursu [17], z interdyscyplinarną analizą porównawczą dla podjętego tematu i problemu, a także metodę dedukcyjną. Źródłem są tu publikacje tematyczne – literatura przedmiotu.

Postawiono problem naukowy: jaka jest recepcja *karate* i postawa wobec *karate* członków kadry Polski seniorów, a zwłaszcza kadry trenerskiej? Notabene, większość zawodników kadry seniorów pełni równocześnie funkcję trenera w swoim klubie.

Następnie dookreślono zakres badań serią pięciu pytań badawczych:

1. Jakie są powody zainteresowania sztukami walki i *karate*, oraz okoliczności rozpoczęcia regularnych treningów?
2. Jakie zmiany w *karate* i we własnej osobowości dostrzegane są w funkcji czasu?
3. Jak badani/respondenci postrzegają filozofię, zasady i wartości *karate*?
4. Jakie są dla badanych/respondentów najważniejsze wartości w życiu?
5. Jaki jest – zdaniem badanych – wpływ *karate* na młodych *karateka*?

Główną metodą badań empirycznych jest tu analiza jakościowa wypowiedzi kadry Polski seniorów w „*karate tradycyjnym*”. Narzędziem jest kwestionariusz wywiadu bezpośredniego pogłębionego Cynarskiego [2]. Dodatkowo wykorzystano jeszcze pomocniczy kwestionariusz ankietowy A [2]. W czterech przypadkach (posiadacze stopni 3–4 dan) możemy przyjąć, że stosujemy metodę sądów eksperckich / sędziów kompetentnych. Ich wypowiedzi będą analizowane bardziej szczegółowo.

Materiał badań stanowią wypowiedzi reprezentantów polskiej kadry narodowej w lecie 2016 (wybranej przez Polski Związek Karate Tradycyjnego), kategorii wiekowej seniorów (21+, czyli w wieku 21 lat i starsi) w liczbie $N = 20$. Są to posiadacze stopni mistrzowskich 1–4 dan. Najliczniejsza część osób z badanej grupy posiada stopień 1 dan (55%). 95% badanych ma wciąż swego nauczyciela sztuki walki. Są to osoby pochodzące z Polski. Średnia wieku badanych wyniosła 26 lat ± 5.27 . Średni staż treningowy: 16.58 ± 3.29 . Dominują osoby stanu wolnego (55%), ale 30% respondentów nie udzieliło odpowiedzi. Wszyscy badani trenują karate tradycyjne powyżej 5 lat. 75% badanych posiada wykształcenie wyższe, reszta – średnie. 75% respondentów podało wyznanie katolickie, reszta nie udzieliła odpowiedzi.

2. Wyniki

Analiza jakościowa wypowiedzi dwudziestu członków kadry narodowej *karate* tradycyjnego prowadzona będzie wg kolejnych bloków tematycznych wywiadu pogłębionego. W szczególności cztery wypowiedzi uznajemy za sądy eksperckie: S1 do S4.

2.1. Sądy eksperckie

Pytanie o powody zainteresowania sztukami walki i *karate* oraz okoliczności rozpoczęcia regularnych treningów (blok A) wskazują na filmy sztuk walki z B. Lee i J.C. van Damme'em (S1, S4), chęć nauki samoobrony, ciekawość karate, chęć poprawienia sprawności i pozycji w grupie rówieśniczej (S3), wpływający na wyobraźnię plakat (S2), etc. Osoby te uprawiają karate 20–27 lat, a w owym czasie rzeczywiście filmy sztuk walki kreowały modę na ten rodzaj aktywności. Rodzice pomogli, zaprowadzając młodego adepta do klubu karate (S1, S4). Wybór tego akurat stylu *karate* wynikał głównie z dostępności danego klubu.

Pytanie o rolę nauczyciela spotkało się tu w każdym przypadku z atencją, uznaniem dla jego wpływu na studiowaną sztukę walki, wdzięcznością. Każdy z karateków uznaje, że nadal ma nauczyciela drogi *karate*, niezależnie od pełnienia samemu funkcji trenera.

Blok B zawiera pytania o zmiany dostrzegane w *karate*, we własnym stosunku do praktyki *karate* i ocenę wpływu *karate* na własną osobowość. Zdaniem S1 ukształtowało ono jego charakter i wpłynęło na sposób życia, ponieważ „uniwersalne wartości i zasady krzewione od lat powodują zmiany w człowieku. Bez *karate* nie osiągnąłbym tylu rzeczy na polu osobistym, zawodowym”. Nb. wypowiedzają się tu trenerzy – profesjonalści.

Fascynacja fizyczną i techniczną stroną *karate* ustępuje z czasem pogłębionej motywacji, z dostrzeganiem aspektów duchowych, kulturowych, z lepszym rozumieniem sensu sztuki walki (S1, S2, S3, S4). Długoletnia praktyka wpływa

pozytywnie na rozwój osobowości, zwłaszcza dojrzałość emocjonalną i spokój ducha. Doświadczenie prowadzi do zrozumienia, do pewnej mądrości życiowej (S3). Rola nauczyciela *karate* i wychowawcy dzieci daje satysfakcję i przyjemność. Jest to droga kształtowania samodyscypliny i samorealizacji (S3). Filozofia *karate* uczy pokory, wytrwałości w dążeniu do celu i ciągłej pracy nad sobą, aby być lepszym w *karate* i lepszym człowiekiem (S4).

Pytania o rozumienie filozofii sztuk walki padły właściwie dopiero w bloku C. Tu na pytanie o to, czy przywiązuje Pan/Pani wagę do filozofii sztuk walki, każdy z ekspertów odpowiedział twierdząco. Inaczej jednak definiowali tę filozofię. Dla S1 jest to „dążenie do doskonałości poprzez uprawianie karate”, gdy zasadami są: „stabilne emocje, ciężka praca i pokora”. Dla S2 – „samorozwój, samodoskonalenie, szacunek, pokora, konsekwencja, dążenie do celu, dyscyplina”, przy czym najważniejsza jest postawa szacunku. Po rozwoju fizycznym powinien następować umysłowy i duchowy. Łącznie daje to „spokój wewnętrzny, harmonię z otaczającym światem, swobodne i zgodne funkcjonowanie w społeczeństwie”. S3 uważa, że celem filozofii sztuk walki jest trening dla samodoskonalenia i zgłębianie wiedzy nt. karate, zaś zasadami są: „samokontrola (wystrzeżenie się agresji), dbałość o rozwój psychiczny i fizyczny, doskonalenie charakteru”. S3 stara się tak postępować zarówno na treningu, jak i w życiu codziennym, przestrzeganie tych zasad daje spokój wewnętrzny. Według S4 filozofię określić można staraniem się bycia lepszym każdego dnia w połączeniu z zasadami „etykiety”. Najważniejsza jest pokora i szacunek, ale też wysiłek (praca) i wytrwałość. Łącznie daje to pewność w działaniu.

Czy jest coś, czego ci znakomici karatecy nie akceptują w sztukach walki? Tylko S1 wskazał na komercjalizację jako czynnik obniżający poziom nauczania.

Eksperci zgodnie stwierdzają, że zasady *budo* obowiązują zawsze i wszędzie. Toteż w bloku D znajdujemy następującą odpowiedź na pytanie o najważniejszą wartość w życiu: „wychowanie poprzez *karate*” (S4). Jednak dla S3 są to rodzina i wiara; dla S2 – także rodzina, plus zasady *karate*; a dla S1 – „nawyk ciągłego dążenia do celu”, co „nadaje kierunek w życiu, decyduje o obecnej sytuacji i o przyszłości”.

Blok E dotyczy oceny przez respondentów wpływu *karate* na ich podopiecznych. Są to jednoznacznie oceny pozytywne. Dla dzieci i ich rodziców liczy się sprawność fizyczna, nauka samoobrony i wyjazdy na turnieje (S2, S3, S4), później – także aspekty zdrowotne, edukacyjne i rozwój osobowy (S1, S2, S3).

W kwestionariuszu (załącznik A) każdy z ekspertów zakreślił, że „droga sztuk walki jest dla niego zawodem”, z czego dla trzech (75%) – także życiową pasją. Stosunek do filozofii tradycyjnych sztuk walki każdy z ekspertów określił jako pozytywny, a stan wiedzy o tej filozofii – od dostatecznego po bardzo dobry (średnio – dobry).

2.2. Analiza jakościowa wypowiedzi respondentów

Jak na te same pytania odpowiedzieli pozostali respondenci? Zostaną przytoczone te z różnych względów najciekawsze, charakterystyczne lub reprezentatywne.

Czy światopogląd wpływa na internalizację aksjologii sztuk walki, lub owa aksjologia na światopogląd? Łącznie spośród 20 członków kadry, 15 (75%) wpisało wyznanie chrześcijańskie lub rzymskokatolickie. Reszta nie wpisała nic. Czyli nie ma tu zadeklarowanych buddystów lub wyznawców innych religii. Jednak poziom internalizacji wartości, związanych z uprawianiem *karate*, jest zróżnicowany.

Wróćmy do bloku A, aby przeanalizować wypowiedzi kolejnych respondentów. W większości przypadków o podjęciu treningów *karate* zdecydował przypadek, namowa kolegów lub ciekawość (plakat o zapisach, obejrzany trening). Jeśli dotyczyło to osób w wieku dziecięcym – zdecydowali rodzice. Badani przyznają się do fascynacji filmami sztuk walki (Bruce Lee, van Damme i inni), chęci opanowania sztuki samoobrony, a w jednym przypadku – chęci dorównania bohaterom bajek („Dragon Ball”?).

Wypowiedzi kolejnych respondentów w bloku B mówią o recepcji zmian w *karate*, zmian własnego stosunku do *karate* i zmian w sobie pod wpływem *karate*. Kiedyś było ono „wchodzącą do kraju modą”. Następnie *karate* utraciło swą tajemniczość – „w dobie Internetu i znacznego rozpowszechnienia się sztuk walki nikogo już nie dziwi człowiek w kimonie”. Zdaniem jednego z badanych – „spadł prestiż *karate*”. Sztuki walki „stały się bardziej popularne”. Padło też wskazanie: „instruktorzy są teraz dużo lepiej przygotowani do prowadzenia treningów”. Inna osoba stwierdziła, że stara się teraz bardziej przestrzegać etykiety *dojo*, czyli właściwego zachowania w sali ćwiczeń.

Długoletni trening nie tylko poprawia sprawność fizyczną, ale także „wzmacnia poczucie pewności siebie”, „panowanie nad emocjami i stresem”, „pozwala oderwać się od codziennych spraw”, daje „możliwość rozładowania stresu”.

Dla niektórych respondentów *karate* było od początku „drogą do doskonałości”. W innym przypadku badany wskazuje, że wraz z wiekiem i osiągniętą dojrzałością zmieniła się jego recepcja *karate*. Uprawianie sportu (wszyscy badani uprawiają *karate* wyczynowo) „poprawia organizację życia”. Wielu respondentów wiąże *karate* z przyjętym stylem życia. Wskazują na opanowanie emocji i osiągnięty „spokój ducha”; sposób „ogólnego samodoskonalenia”; „sposób na utrzymanie sprawności i dobrostanu psychofizycznego”. Zdaniem jednego z badanych – wykształciło jego charakter. W kilku przypadkach *karate* stało się „sposobem na życie”. Badani wskazują na swą pasję i fascynację *karate*.

Jeden z badanych napisał: „Staram się kierować Dojo Kun”, czyli zasadami przysięgi *dojo*. Są to czynni zawodnicy i jednocześnie instruktorzy. Niektórzy wprost przyznają, że *karate* stało się dla nich sposobem zarobkowania. Generalnie (100% wskazań) badani bardzo pozytywnie oceniają wpływ uprawiania *karate* na zmiany w sobie i w swoim życiu.

Blok C sprawdza wiedzę badanych o filozofii sztuk walki. W pięciu przypadkach (25%) filozofia ta utożsamiana jest z Dojo Kun i etykietą, kiedy indziej z doskonaleniem własnego charakteru. Niekiedy mylona jest filozofia i zasady etyczne z zasadami taktyki walki: „Wykonanie techniki kończącej za pomocą jednej techniki bez zbędnej walki”. Niektórzy wyliczają, iż karate „uczy pokory, szacunku, tolerancji, sumiennosci, wytrwałości”. Dochodzą do tego dyscyplina, odwaga, odpowiedzialność i samodoskonalenie. Jeden z badanych wskazał na równoległy rozwój ciała, psychiki i ducha. Inny zadeklarował: „Karate nie jest dla mnie tylko sportem, jest w pakiecie z zasadami postępowania”.

Sens filozofii jawi się jako „nieustanne pokonywanie własnych ograniczeń”, „doskonalenie charakteru”, plus idea G. Funakoshi’ego, że „karate jest tylko jedno”. Jeden z badanych wymienia tu uniwersalną zasadę sportu (z kanonu *fair play*) – szacunek dla przeciwnika. Nie akceptuje on w *karate* „polityki”. Inny respondent nie akceptuje „bezgranicznego posłuszeństwa”.

W bloku D karatecy zostali zapytani o najważniejszą wartość w ich życiu. Najwięcej wskazań (50%) padło na rodzinę, co jest podobne do wyników badań ogólnopolskich. Na dalszych miejscach znalazły się: „miłość”, „wiara”, „zdrowie” (po 10%), „Bóg, honor, ojczyzna”, „wolność”, „karate” (pojedyncze wybory) i inne.

Blok E, z pytaniami dotyczącymi oceny wpływu na podopiecznych i znaczenia *karate* w ich życiu, dał następujące odpowiedzi: „Myślę, że są zbyt młodzi, by owo znaczenie wychodziło poza aspekt sportowy”; „Są to dzieci... więc nie patrzą na to w taki sposób”; jest to dla nich „dobra zabawa”; „Dla jednych *karate* jest bardzo istotne, dla innych to forma rekreacji”; „tylko jako *fitness*, inni jako sposób na życie”, „poprawa sprawności i odporności psychicznej”; „Dzieci się uczą dyscypliny, koordynacji ruchowej, a najważniejsze, że robią to wspólnie z rówieśnikami”; „ciekawa forma sportu, sposób na kreatywne spędzanie czasu, wyzwanie”; „sport”. Zdaniem innych respondentów: „Jest to ich pasja”; „Są zafascynowani, zauroczeni, jak ja na początku...” Dostrzegane są też negatywne zmiany, jak spadek ogólnej sprawności dzieci i „spadek poziomu sportowego”; także „gwiazdorstwo” spowodowane sławą. Generalnie badani stwierdzili pozytywny wpływ uprawiania *karate* na swoich podopiecznych.

3. Dyskusja

Od metodologii badań i sformułowania konkretnych pytań zależą często uzyskiwane tą drogą odpowiedzi. Najczęściej jednak w badaniach stwierdzane są postawy lub deklaracje respondentów świadczące o internalizacji pewnych wartości. Toteż *karate*, zwłaszcza w jego tradycyjnym rozumieniu, można określić mianem systemu aksjonormatywnego [2], [19], [29], [32], [5], [6]. Z drugiej jednak strony stwierdzany jest proces transformacji tajemniczej sztuki walki

w dość popularny sport walki, jakim jest karate sportowe w różnych odmianach [1], [14].

Karate nie jest czymś wyjątkowym wśród różnych, zwłaszcza pokrewnych, sztuk walki. Na przykład bardzo podobne (genetycznie i w sferze technicznej) *taekwondo*, zwane pierwotnie koreańskim karate, podlega tym samym problemom. Podobnie też rozkładają się wyniki badań recepcji *taekwondo*, postaw, motywacji, etc. [12], [24].

W innych sztukach walki wyniki analogicznych badań są podobne, aczkolwiek w sztukach walki odrzucających rywalizację sportową akcentowane są wartości pozasportowe (samoobrona) i ponadsportowe (szeroko rozumiany perfekcjonizm, a także zdrowie) [2], [7], [15], [27], [34], [35], [28]. Sztuki walki pochodzące z różnych krajów posiadają swe własne tradycje i etosy, wartości-cele i sposoby ich osiągania.

Novum niniejszego studium stanowią wypowiedzi elity sportowej *karate* ITKF – ich recepcja karate i opinie, jako wyraz postaw (komponenty intelektualne i emocjonalne oraz – pośrednio – behawioralne). Są to trenerzy *karate* oraz zawodnicy seniorzy z kadry narodowej. Znajdujemy tu nową wiedzę o *karate*, jako wyjątkowym sporcie i, jednocześnie, drodze *Budo*. Postawy badanych wskazują na ich znaczącą internalizację etosu „drogi karate”, ale także postawy pragmatyczne (nauczanie *karate* jako praca).

4. Wnioski

Filmy sztuk walki, a więc pewna moda, chęć nauki samoobrony, ciekawość *karate*, chęć poprawienia sprawności, były częstymi motywami podjęcia długoletnich studiów *karate* przez badanych ekspertów. Natomiast wśród pozostałych badanych zawodników najczęściej wymieniany był przypadek. Tak więc motyw uprawiania *karate* są dość mocno zróżnicowane.

Dla ekspertów fascynacja fizyczną i techniczną stroną *karate* ustępuje z czasem pogłębionej motywacji, z dostrzeganiem aspektów duchowych, kulturowych, z lepszym rozumieniem sensu sztuki walki. Pozostałe „czarne pasy” dostrzegają też zmiany w społecznej recepcji *karate*, które stało się bardziej popularne, ale mniej tajemnicze. Wszyscy badani bardzo pozytywnie oceniają wpływ uprawiania *karate* na zmiany w sobie i w swoim życiu. Dla wielu *karateka* karate jest życiową pasją, ale najważniejszą wartością w ich życiu jest – w większości przypadków – rodzina. Można stwierdzić, że karatecy nie odstają w tym względzie od wyników badań dla całej polskiej populacji.

Eksperci różnie tłumaczą filozofię *karate* i sztuk walki, ale zgodnie akcentują uniwersalne zasady etyczne i wpływ wychowawczy *karate*. Podobnie uważa reszta respondentów. Badani stwierdzają, że wpływ *karate* na ich podopiecznych jest bardzo pozytywny. Potwierdza to tezę o walorach pedagogicznych tej sztuki walki.

Podziękowania

Autorzy dziękują władzom PZKT za umożliwienie przeprowadzenia badań w zespole kadry narodowej seniorów.

Bibliografia

- [1] Aritake T. (2009): *Karatedo*. [w:] *Budo: The Martial Ways of Japan*. Nippon Budokan. Tokyo, ss. 187–202.
- [2] Cynarski W.J. (2006): *Recepcja i internalizacja etosu dalekowschodnich sztuk walki przez osoby ćwiczące*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów.
- [3] Cynarski W.J. (2012): *Antropologia sztuk walki. Studia i szkice z socjologii i filozofii sztuk walki*. Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów.
- [4] Cynarski W.J. (2012): *Martial arts Phenomenon – Research and Multidisciplinary Interpretation*. Rzeszow University Press. Rzeszów.
- [5] Cynarski W.J. (2014): *Karate in Europe – Institutional development and changes: „karatedo wa rei ni hajimari, rei ni owaru koto wo wasuruna”*. Research Journal of Budo, vol. 46, no. 3, ss. 168–183.
- [6] Cynarski W.J. (2014): *The European karate today: The opinion of experts*. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, vol. 14, no. 3, ss. 10–21.
- [7] Cynarski W.J., Litwiniuk A. (2008): *Hierarchy of values in case of practitioners of far eastern martial arts in Poland*. International Journal of Eastern Sports & Physical Education, vol. 6, no. 1, ss. 263–291.
- [8] Cynarski W.J., Sieber L., Litwiniuk A. (2005): *Perception, understanding and adaptation of Asian martial arts in the West: a sociological analysis*. Archives of Budo, vol. 1, ss. 13–18.
- [9] Cynarski W.J., Walczak J. (2009): *Karate casus in Poland – towards sociology of martial arts*. Journal of Combat Sports and Martial Arts, vol. 1, no. 1, ss. 59–63.
- [10] Cynarski W.J., Yu J.H. (2011): *The Lifestyle of People Practicing the martial Arts – Active, Healthy, and Creative*. Pan-Asian Journal of Sports & Physical Education, vol. 3, no. 4, ss. 35–44.
- [11] Galloway S. (2004): *Motivation theory for elite karate athletes: A psychophysiological approach*. Human Movement, no. 2 (10), ss. 95–105.
- [12] Hartl J., Faber U., Bögle R. (1989): *Taekwon-Do im Westen. Interviews und Beiträge zum kulturellen Schlagabtausch*. Mönchseulen-Verlag. München.
- [13] Huzarski M. (2000): *Powstanie i działalność Rzeszowskiego Klubu Karate Tradycyjnego*. Ido – Ruch dla Kultury / Movement for Culture, t. 1, s. 21–25.

- [14] Jakhel R., Pieter W. (2013): *Changes in primary motives of karate beginners between 1970–1999*. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, vol. 13, no. 1, ss. 48–57.
- [15] Jones G.W., Mackay K.S., Peters D.M. (2006): *Participation motivation in martial artists in the West Midlands region of England*. Journal of Sports Science and Medicine, vol. 5, ss. 28–34 (Combat Sports Special Issue).
- [16] Krenc Z. (2001): *Breathing in martial arts*. Ido – Ruch dla Kultury / Movement for Culture, vol. 2, ss. 264–271.
- [17] Krippendorff K. (2004): *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. Sage. Thousand Oaks, CA.
- [18] Krzyżanowski A., Przybylska E. (2012): *Chapter 10. The personality profile and level of aggression in people practicing karate*. [in:] W.J. Cynarski: *Martial Arts Phenomenon – Research and Multidisciplinary Interpretation*. The Lykeion Library Edition, vol. 15, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego. Rzeszów, ss. 228–240.
- [19] Kuśnierz C. (2011): *Values associated with practicing modern karate as a form of cultivating old Japanese Bushido patterns*. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, vol. 11, no. 4, ss. 1–5.
- [20] Lind W. [ed.] (1996): *East Asian martial arts: The lexicon*. Sport-Verlag Berlin. Berlin.
- [21] Litwiniuk A., Cynarski W.J. (2001): *Motives of participation in chosen combat sports and martial arts*. Ido – Ruch dla Kultury / Movement for Culture, vol. 2, ss. 242–244.
- [22] Litwiniuk A., Wieleba A., Cynarski W.J. (2008): *The Structure of Coordination Motor Abilities of the Polish Team Traditional Karate Athletes*. [w:] J. Sadowski, T. Niżnikowski (eds.): *Coordination Motor Abilities in Scientific Research*. IASK & AWF. Biała Podlaska, ss. 228–231.
- [23] Litwiniuk A., Daniluk A., Gieczuk D., Wieleba A., Cynarski W.J. (2008): *Psychological factors of people training traditional karate*. [w:] W.J. Cynarski (ed.): *Budo, kakugi, jindo – Martial arts, combat sports, humanism, 2nd International Conference Proceedings, April 25–26 2008*. Rzeszow University Press. Rzeszów.
- [24] Madis E. (2003): *The evolution of taekwondo from Japanese karate*. [w:] T.A. Green, J.R. Svinth (eds.): *Martial arts in the modern world*. Praeger. Westport, ss. 185–207.
- [25] Niewczas M., Czarny W., Rusin D. (2001): *Legal issues of traditional karate (ITKF)*. Ido – Ruch dla Kultury / Movement for Culture, t. 2, ss. 193–195.
- [26] Obodyński K. (2009): *Anthropology of martial arts as a scientific perspective for research*. [w:] W.J. Cynarski (ed.): *Martial Arts and Combat Sports – Humanistic Outlook*. Rzeszów University Press. Rzeszów, ss. 35–50.

- [27] Obodyński K., Cynarski W.J., Witkowski K. (2008): *Report from research the perception of martial arts. Case study of Southern Poland*. Archives of Budo, vol. 4, ss. 78–81.
- [28] Parnabas V., Shapie M.N.M., Parnabas J. (2015): *Motives of taking part in Malay Silat, Karate-Do and Taekwondo*. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, vol. 15, no. 3, ss. 8–21; <http://dx.doi.org/10.14589/ido.15.3.3>.
- [29] Rosa V.A.V. (2012): „*Samurais*“ in modern Europe: motivations and understanding of Portuguese karatekas. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, vol. 12, no. 2, ss. 11–19.
- [30] Skórska J. (2003): *Ways of contemporary karate*. [w:] W.J. Cynarski, K. Obodyński (eds.): *Humanistic theory of martial arts and combat sports – conceptions and problems*. Rzeszow University Press. Rzeszów, ss. 129–135.
- [31] Vences Brito A.M., Colaço Branco M.A., Cordeiro Fernandes R.M., Rodrigues Ferreira M.A., Orlando Fernandes J.S.M., Figueiredo A.A.; Cynarski W.J. (2014): *Avaliação eletromiográfica e cinemática do pontapé Mae-geri em karatecas de elite competitiva e karatecas cinto negro não competidoras*. Revista UIIPS, vol. 3, no. 2, ss. 60–79.
- [32] Wróblewski G.W. (2013): *The motives of students practising shōtōkan karate-dō in the light of the somatic culture patterns*. Ido Movement for Culture. Journal of Martial Arts Anthropology, vol. 13, no. 2, ss. 27–31; <http://dx.doi.org/10.14589/ido.13.2.3>.
- [33] Zeng H.Z., Cynarski W.J. (2016): *Participation Motivations of Taekwondo Athletes / Students*. LAP/Lambert Academic Publishing. Saarbrücken.
- [34] Zeng H.Z., Cynarski W.J., Baatz S., Park S.J. (2015): *Exploring motivations of taekwondo athletes/students in New York City*. World Journal of Education, vol. 5, no. 5, ss. 51–63.
- [35] Zeng H.Z., Cynarski W.J., Xie L. (2013): *Martial Arts Anthropology, Participants' Motivation and Behaviours. Martial Arts in Chanshu: Participants' Motivation, Practice Times and Health Behaviours*. LAP/Lambert Academic Publishing. Saarbrücken.

Athletes of the Polish senior squad and their reception *karate* according direct interviews

Abstract

Background. Reception of martial arts, including karate, by persons training has not been previously investigated by growing group of researchers. It was not far at all such research in karate national team of the Polish Traditional Karate Association, using a qualitative methodology. The HTMA (Humanistic Theory of Martial Arts) and the anthropology of martial arts co-create the scientific framework for this study.

Problem. The formulated scientific problem was: What is the reception karate and attitude toward by members of the Polish karate senior squad, and especially the coaching staff? Subsequently, the scope of testing a series of five research questions:

- 1) What are the reasons for interest in martial arts and karate, and the circumstances of start regular training?
- 2) What changes in karate and in your own personality are perceived as a function of time?
- 3) How do people perceive the philosophy, principles and values of karate?
- 4) What are for respondents the most important values in life?
- 5) What is the impact karate on young *karateka*?

Material and Method. In the first phase of the study we used content analysis of literature and an extensive analysis of the discourse with interdisciplinary comparative analysis undertaken for the topic and the problem, as well as the deductive method. The source here are thematic publications - literature. The main method of empirical research here is qualitative analysis of expression the Polish senior squad members in "traditional karate". The tool was a direct depth questionnaire by Cynarski [2]. In addition, the auxiliary questionnaire A was used. In four cases (3–4 dan degree holders) the court expert / competent judges method was used.

Material of research are the statements of representatives of the national team of the Polish Traditional Karate Association 2016, age category seniors (21+) in the number N = 20.

Results and Conclusions. Videos/films of martial arts, and a certain fashion, willingness to learn self-defence, karate curiosity, the desire to improve efficiency were frequent motifs undertake long-term studies karate by the experts. Among the remaining respondents most often mentioned was the case. For experts, the fascination with the physical and technical aspects of karate subsides with time-depth motivation of perceiving aspects of spiritual, cultural, with a better understanding of the meaning of martial arts. The other "black belts" see the changes in the social perception of karate, which has become more popular, but less mysterious. All respondents positively assess the impact of practicing karate on the changes in yourself and in your life. Respondents emphasize ethical principles and the positive educational impact of karate. For many, karate is a passion, but the most important value in their lives is – in most cases – the family.

Keywords: *Budo, karate*, motives, values, reception.